

AÇIŞ KONUŞMASI

Murat TURAN
T.M.M.O.B. Maden Mühendisleri
Odası Başkanı

Saygıdeğer konuklar, basınımızın güzide temsilcileri, değerli delegeler, Zonguldaklı çilekeş meslektaşlarım. Konuşmama son yıllar tarihine kısa değinmelerle başlamak istiyorum. Türkiye'nin yarı sömürgeleştirilmiş sürecinde odak bölgelerinin başında gelen Zonguldak havzası bu özelliğini çok uzun bir süre devam ettirmiştir. Özellikle Kurtuluş Savaşı öncesinde bu özelliği tüm çıplaklığı ile görmek olanaklıdır. Denilebilir ki, havzaya el atmamış ya da, göz dikmemiş hiç bir emperyalist ülke kalmamıştır.

Fransa, Almanya, İngiltere ve İtalya gibi irili ufaklı birçok ülkenin havzada faaliyet göstermiş olması, bu savımızın en somut kanıtıdır. Daha somut bir kanıt ise, Türkiye'nin yarı sömürgeleşme sürecinde yabancı sermayenin yoğun olarak görüldüğü sektörlerin en ön sıralarında madencilik sektörünün gelmiş olduğu gerçeği de yatmaktadır. Havza bu tarihi özelliğini Kurtuluş Savaşı sonrası da korumuştur. Bu konuda yapılan araştırmalar yabancı sermayenin havzadaki hegemonyasının 1940'a dek, kesintiye uğramadan sürdürdüğünü belgelemektedir. Zonguldak havzasının tarihinde kısaca fizyon yani birleştirme olarak anılan, bütün yabancı ve yerli sermayeli şirketlerin ve münferit ocakların devletleştirilmesi tarihi 1 Aralık 1940'dır.

Tam anlamıyla bir zorunluluk olarak kendisini gösteren bu devletleştirme eylemi havza bir yandan merkezi ve rasyonel üretim yapısına kavuşurken diğer yandan da despotik bir yönetimin kışkıracısına giriyordu. Faşizmin dünya halklarını yakıp yıkmaya başladığı 1940'lar, havzanın da diktatörce yönetildiği yıllar olmuştur. Mükellefiyetlik uygulamasının bu yıllara raslamış olması bu gerçeğin tarihsel somut kanıtıdır.

Saygıdeğer Kongre Üyeleri;

Zonguldak havzası yabancı girişimlerin ve müdahalelerin hiç eksilmediği bir bölgedir. Ne var ki, bu girişimler ve müdahaleler bazen somut gözle görülür ve elle tutulur bir karakter taşımış, bazen de gözle görülür karakterinden sıyrılarak değişik biçimlere bürünmüştür. Özellikle İkinci Dünya Savaşının bitiminden sonra Türkiye'nin dış kaynaklara dayalı bir ekonomi politik tercihine yönelmesi ile birlikte Dünya Bankasının havzaya ilişkin müdahalelerini belirtmek istiyorum.

1951 yılında Dünya Bankasının Türkiye'nin izleyebileceği politikanın ana hatlarını ve önerileri içeren ve Parker Raporu diye anılan raporunun Zonguldak havzasına değinen bölümü aynen şöyledir : «1953 senesinden sonra, halihazır yatırım programlarının neticeleri belli oluncaya kadar Zonguldak kömür havzasının inkişafı için hiçbir taahhüde girişilmemelidir.» Önerinin özü ne olursa olsun bu kanımızca önemli değil, önemli olan müdahalenin öneri adı altında yapılmış olmasıdır. Daha da önemlisi dünya Bankasının bu önerisine uyulmuş olmasıdır. Havzadaki önemli üretim artışlarının olduğu tarihi dilimler arasında özellikle 1963 - 1967 yılları içeren dilim ayrı bir önem taşımaktadır. Denilebilir ki, bu tarihsel dilimlerde üretim artışı tümüyle Ereğli Demir Çelik Fabrikalarının devreye girmesiyle ilişkilidir. Bilindiği gibi bu fabrika ABD kökenli bir çokuluslu tekel ile yerli sermayenin ortaklığı ile gerçekleştirilmiştir.

Doğaldır ki, fabrikanın gereksindiği taşkömürü, havzadan karşılanacak biçimde düşünülecekti, bunun içinde havzada üretim artışı için gerekli girişimler geciktirilmeden gerçekleştirilecekti. Nitekim düşünülen girişimleri yaşama geçirmede zaman yitirilmedi. Yatırımlardaki dış krediler oranının sözü edilen girişimler çerçevesinde artmış olması savımızın kanıtıdır. Üretim artışı kuşkusuz eleştirilemez. Zaten vurgulamaya çalıştığımız da bu değildir. Vurgulamaya çalıştığımız nokta, havza tarihinde girişilen yabancı girişimcilerin nedenleriyle amaçları arasındaki ilişkidir. Son olarak bu girişimlerden birinin daha gündeme getirildiğini görüyoruz, özellikle yeni gündeme konan işlerliğin altını çizmek istiyorum.

1965 yılında başlatılmış bulunan Türk-Alman işbirliği anlaşması vurgulamak istediğimiz girişimlerin en yenisi ve gündeme gelen en son örneğidir. Bu anlaşma ile Zonguldak havzası yeniden ele alınıyor, üretim artırılması için bir plân çiziliyordu. Ancak 1970'lerde ele alınan bu plân Zonguldak Master Plânı olarak adlandırılıyor, sözde üretimin sermaye yoğun karaktere kavuşturulması amaçlanıyordu. Sözde diyorum,

çünkü getirilmek istenen ve yeni diye sunulan teknoloji günümüz dünya madenciliğinde artık terk edilmiş bir teknolojidir.

Ne var ki, bu plan Batı Alman kökenli maden makinaları üreten firmaların artık pazarlayamadıkları, stoklarında biriktirdikleri, deyim yerinde ise modası geçmiş maden makinaları araç ve gereçlerinin pazarlanması için mükemmel bir plan olarak nitelendirilebilir. Saygıdeğer Kongre Üyeleri; Zonguldak tarihi havzasına yaptığımız bu kısa değinmeler, aslında yer yer vurguladığımız gibi bir izi, önemli bir gerçeği gün ışığına çıkarmaktadır. Kuşkusuz bu gerçekler içinden en önemlisi maden işçilerine ilişkin olanıdır.

Denilebilir ki, havzanın tarihi bu tarihe damgasını vuran bir başka deyişle bu tarihi yapan, ezilen, sömürülen ve iş kazalarında ölen maden işçilerinin tarihi ile özdeştir. Günümüzde hâlâ yılda ortalama 70 ilâ 80 maden işçisinin iş kazaları neticesi ölmesi acı bir gerçek değil midir? Bir diğer açıdan değerlendirildiğinde teknik elemanlar açısından gerçekler de ayrı bir önem taşımaktadır. 1960 yıllarıyla birlikte başlayan teknik eleman kıyımlarının 1971 Martı ile birlikte yoğunluk kazandığı bir gerçektir. Kuşkusuz havza tarihinde siyasî inançlarından ötürü zaman zaman yoğunlaşan baskılar görülmüştür. Ne var ki, ne 1960 yıllar öncesi, ne 1960 yıllar sonrası ne de 1971 Mart'mda görülen baskı, kıyım ve benzeri uygulamalar Milliyetçi Cephe Hükümeti döneminde görülen düzeye varamamıştır.

Deyim yerindeyse havza yalnız bu açıdan değil, her açıdan enkaza dönüşmüştür. Kuşkusuz diğer devlet kuruluşlarında olduğu gibi havzada da faşist propaganda ve örgütlenme, milliyetçi cephe hükümetleri döneminde hızlanmış, ne gariptir ki, işçi düşmanı ve en önemlisi insanlık düşmanı faşist ideoloji yüzyıllardır ezilen ve sömürülen işçilere zorla benimsenilmek istenmiş ve bu operasyon kısmen de başarılmıştır.

Ülkücü İşçiler Derneği adı altında havzanın değişik bölgelerinde üretilen işçi yuvalarının değindiğimiz dönemde görülmüş olması savımız somut bir göstergesi olduğu gibi, bu girişimlerin hangi odaklardan gerçekleştirildiği de bilinen bir gerçektir. Kuşkusuz bu yuvaların isimlerinin içinde işçi sözcüğü geçmiş olsa bile işçilerin ekonomik ve demokratik hakları doğrultusunda çalışmadığı da ayrı bir gerçektir. Çünkü faşizm insanlık düşmanıdır ve herşeyden önce işçi sınıfının düşmanıdır.

Geçtiğimiz dönem rüşvetlerin yoğunluk kazandığı, para ile işçi alımının nerede ise resmi karaktere büründüğü yıllardır. Seçimlerde dev-

letin makina ve araçlarının propaganda aracı gibi kullanıldığı, kaçak kömür üretiminin büyük boyutlara vardığı yıllardır. İşçilerin siyasî inançları açısından cezalandırıldığı ya da ödüllendirildiği prim uygulamasının amacından yaptırarak oy sağlama aracına büründürüldüğü ve daha yüzlerce benzeri uygulama açıkça yaşanan gerçekler oldu. İşte milliyetçi cephe hükümetlerinin özeti burada yatmaktadır.

Sayın arkadaşlarım, tüm uygulamaların içinde bugün havza gerçekten enkaza dönüşmüş bulunmaktadır. Üretimde düşüş eğiliminin yoğun olarak yaşandığı bir dönem olan milliyetçi cephe hükümetleri dönemi, kuşkusuz yönetsel bozukluğun da doruğuna getirildiği bir dönem oldu. Yönetim kademeleri arasına kopukluğun bu denli yaşandığı başkaca bir dönem yoktur havzamız tarihinde. Deyim yerinde ise, yönetim kademeleri parti içi hiziplerin bir paylaşım arenasına dönmüştür. İşte bu paylaşım nedeniyledir ki, üst asta emir veremez duruma gelmiş, ne ilginçtir ki, zaman zaman astın daha baskın çıktığı görülmüştür.

Ne var ki, şu bir gerçektir ki, teknik elemanlar bu yönetsel bozukluğun ve baskıcı uygulamaların bir sonucu olarak, birbirlerine selâm veremez, hatta hatta birbirlerinin yüzüne bakamaz bir ortama sürüklenmişlerdir. Kuşkusuz sağlıklı bir yaklaşım ve etkin atılımlarla her açıdan tam bir enkaza dönüşmüş bulunan bu yapının kısa zamanda düzeltilmesi mümkündür. Gerekli girişimlerin yapılacağı ve artık çatırdamaya başlamış bu yapının düzeltilmeye çalışılacağı inancımızı belirtmek isterim. İşçisiyle, teknik elemanıya, memuruyla kısacası tüm çalışanıyla havzanın demokratik bir işleyişe kavuşması ancak ve ancak bu girişimlerin gerçekleşmesiyle orantılıdır.

Saygıdeğer Kongre Üyeleri;

Şubemizce düzenlenen bu Kongrede konuşmamı tümüyle Zonguldak'la, sınırlandırmamı hoşgörü ile karşılayacağınızı ümit ederim. Havzanın yapısal özelliklerini belirtmek, dar boğazlarına değinmek, dahası yalnızca havzanın değil, bir bütün olarak kömür madenciliğimizin yapısal özelliklerini belirtmek, dar boğazlarına tekrar değinmek isterdim. Hatta genel olarak enerji sorununa ilişkin önerilerimizi örgütsel yaklaşımlarımızı sergilemek isterdim. Başkaca yakın geçmişteki bir uygulamanın nedenlerini, Aşkale kömür ocaklarının kapatılma nedenlerine de değinmek isterdim. Ne var ki, tüm bu değinmelerimiz çeşitli zamanlarda kamuoyuna yaptığımız açıklamalarımızda, belirttiklerimizde ve vurguladıklarımızdan farklı olmayacaktı.

Öte yandan Kongrenin çalışmaları sonunda bu konularda gerçekçi ve tutarlı çözüm önerileri üreteceğine olan inancımı belirtmek isterim, tşte bu nedenle konuşmamı örgüt olarak aynı oranda önemli olduğu noktalarda yoğunlaştırmak isterdim.

Saygıdeğer Kongre Üyeleri;

Bu Kongrenin havzada ilk kez düzenlenen bir Kongre olduğu gerçektir. 100 yılı aşkın bir üretim tarihi olan havzada düzenlenen ilk Kongrenin 1978 yılında gerçekleşmiş olması hem üzücüdür, hem sevindiricidir. Zira bu gecikme ilgisizliğin somut belirtisidir, sevindiricidir çünkü bu Kongre bir kültürel faaliyet geleneğinin başlangıcı demektir. Ve herşeyden önce enerji darboğazının \ yoğun olarak yaşandığı bir dönemde düzenlenmiş olması açısından da önemlidir ve sevindiricidir. Konuşmamı noktalarken, yakın gelecekte Zonguldak havzasında önemli dönüşümlerin görüleceği umudumu belirtmek isterim. İşçisiyle, teknik elemanlarıyla ve memuruyla havzanın bir bütün olarak faşist uygulamaların mahkûm edileceği, geleceğe yönetilmesi ve bu uğurda çaba gösterilmesi kuşkusuz bu umudumuzun bir gereği olacaktır. Saygılarımla.

